

ISPITNI KATALOG

ŠKOLSKA 2020/2021. GODINA

PSIHOLOGIJA

MATURSKI ISPIT

ISPITNI KATALOG PRIPREMILI:

DR JELENA MAŠNIĆ

Filozofski fakultet, Univerzitet Crne Gore

MR ZORAN LALOVIĆ

Zavod za školstvo, Podgorica

LIDIJA BEGOVIĆ

JU Gimnazija, Kotor

DIJANA JANKOVIĆ

JU Gimnazija „Slobodan Škerović“, Podgorica

ZORICA MINIĆ

Ispitni centar, Podgorica

SADRŽAJ

1. UVOD 4

2. PRAVILA 5

3. OPŠTI CILJEVI ISPITA 6

4. STRUKTURA ISPITA 7

5. ISPITNI PROGRAM 8

6. PRIMJER TESTA SA SHEMOM ZA BODOVANJE 14

7. RJEŠENJE TESTA SA SHEMOM ZA OCJENJIVANJE 26

8. LITERATURA 33

1.

UVOD

Maturski ispit predstavlja standardizovanu eksternu provjeru usvojenosti neophodnih standarda znanja na kraju gimnazijskog obrazovanja.

Na osnovu Zakona o gimnaziji („Sl. list RCG“, br.64/02, 49/07 i „Sl. List CG“, br. 45/10, 39/13 i 47/17) i Pravilnika o načinu, postupku i vremenu polaganja maturalnog ispita u gimnaziji („Sl. list CG“, 34/09, 19/10, 81/10, 60/11, 65/12, 50/13 i 43/19) Maturalni ispit se polaže eksterno. Stručne, razvojne, organizacione i administrativne poslove, vezane za realizaciju ispita obavlja Ispitni centar.

Provjeravaju se znanja, sposobnosti i vještine koje se zasnivaju na ključnim djelovima Predmetnog programa a treba da ih posjeduju učenici na kraju četvrtog razreda gimnazije.

U Ispitnom katalogu navedeni su opšti ciljevi ispita, ispitni program sa područjima i ciljevima, primjer testa sa shemom za bodovanje i literatura.

Ispitni katalog namijenjen je učenicima i nastavnicima.

2.

PRAVILA

Svi učenici koji su izabrali Psihologiju kao izborni predmet na maturi, polagaće ispit pismeno istog dana u isto vrijeme.

Ispitni materijal će biti zapakovan u posebne sigurnosne vrećice (PVC), koje će se otvoriti pred učenicima neposredno prije početka ispita.

Na ispitu nije dozvoljeno:

- lažno predstavljanje
- otvaranje ispitnih zadataka prije dozvoljenog vremena
- ometanje drugih učenika
- prepisivanje od drugog učenika/učenice
- omogućavanje drugom učeniku/učenici da prepisuje
- korišćenje nedozvoljenog pribora
- korišćenje elektronskih uređaja
- oštećenje šifre na test-knjižici
- nepoštovanje znaka za završetak ispita

Dozvoljen pribor je: grafitna olovka i gumica, hemijska olovka.

Tokom ispita **nije dopuštena** upotreba mobilnih telefona.

Učenikov rad mora biti napisan hemijskom olovkom.

Nakon ispita, testovi će biti zapakovani i vraćeni u Ispitni centar, gdje će se organizovati ocjenjivanje.

Zadatak će se vrednovati s **nula** bodova:

- ako je odgovor netačan
- ako odgovor na zadatak višestrukog izbora NIJE prenijet na list za odgovore
- ako je zaokružen ili napisan i tačan i netačan odgovor
- ako je nečitko napisan odgovor/esej
- ako je odgovor/esej napisan grafitnom olovkom
- ako esej NIJE napisan na predviđenom mjestu, već samo na listovima za koncept (pisanje koncepta nije obavezno)

OPŠTI CILJEVI ISPITA

- Provjera znanja i vještina stečenih u toku izučavanja predmeta Psihologija u gimnaziji i obaveznog izbornog predmeta Pojedinac u grupi, koji su definisani kroz obrazovne standarde predmeta i ovim katalogom;
- Provjera osnovnih znanja o karakteristikama i zakonitostima psihičkog života;
- Provjera informisanosti učenika/ca o osnovnim psihičkim procesima (intelektualnim, emocionalnim i konativnim) i njihovoj vezi sa fiziološkim reakcijama kod pojedinca (reakcijama nervnog i endokrinog sistema);
- Provjera znanja o psihičkim osobinama kao relativno trajnim odlikama pojedinca (navike, sposobnosti, temperament...); razlikovanje crta temperamenta i crta karaktera;
- Utvrđivanje da li učenik razumije upotrebu osnovnih metoda i tehnika psihološkog istraživanja;
- Provjera znanja o socijalizaciji (izvorima, agensima, procesima i efektima socijalizacije, o formiranju i mijenjaju stavova, vrijednosti i morala); važnost primjene funkcionalnog psihološkog znanja i kritičkog promišljanja u svakodnevnom životu;
- Provjera znanja o psihologiji grupa (vrstama grupa, formiranju i održavanju grupa, o grupnoj strukturi i grupnim procesima);
- Provjera znanja o komunikaciji u grupi, o rukovođenju i odlučivanju;
- Provjera znanja o psihologiji marketinga i propagande i o masovnim ponašanjima;
- Provjera osposobljenosti učenika za osnovno razumijevanje i upotrebu psiholoških informacija; uporedivost postignuća znanja i vještina iz psihologije na školskom i nacionalnom nivou.

Ispit traje **90 minuta**.

Ispit sadrži dvije vrste zadataka:

A) ZADATKE VIŠESTRUKOG IZBORA

Učenik od više ponuđenih odgovora bira jedan tačan.

B) ZADATKE OTVORENOG TIPA

Kod ovih zadataka rješenje može biti:

- 1) kratak odgovor – rješenje je riječ, prosta rečenica ili broj do koga se može doći nakon nekoliko povezanih koraka,
- 2) duži odgovor – rješenje je opširnije i sastoji se iz više koraka.

A) ZADACI ZATVORENOG TIPA

Maksimalan broj bodova je **100**. Zadatke bodujemo **od 1 do 7 bodova** u zavisnosti od toga da li ima ili nema djelimičnog bodovanja. Netačno riješen ili neuraden zadatak **ne donosi** negativne poene.

U zadacima višestrukog izbora, tačno riješena stavka u zadatku donosi najčešće **1 bod**. Ukoliko je zahtjev složeniji i sastoji se iz više koraka, svaki će biti bodovan sa po 1 bodom, a ako je zahtjev jednostavniji, dvije stavke će biti bodovane 1 bodom.

U zadacima otvorenog tipa boduje se svaki definisani korak. Zadatke ovog tipa bodujemo od **1 do 7 bodova**.

DUŽI ODGOVOR

Učenici do krajnjeg rezultata dolaze rješavanjem više zahtjeva ili primjenom složenijih računskih postupaka.

Struktura testa prikazana je u tabeli 1.

Tabela1. Struktura testa

VRSTA ZADATKA	BROJ ZADATAKA	BROJ BODOVA
Zadaci višestrukog izbora	15 – 20	1 - 4
Zadaci otvorenog tipa	20 - 25	1 - 7

4 STRUKTURA ISPITA

Nastavno gradivo iz psihologije za 2. razred gimnazije podijeljeno je na 5 oblasti (područja). Izborni predmet Pojedinaac u grupi izučava se u 3. ili 4. razredu gimnazije i biće predstavljen kao oblast. Tabelom je data zastupljenost sadržaja u strukturi ispita.

Tabela 2. Procentualna zastupljenost oblasti u testu

TEMA	NAZIV TEME	UDIO U TESTU %
I	Predmet i metode psihologije	10% ±5%
II	Osnove psihičkog života	10% ±5%
III	Psihički procesi	25% ±5%
IV	Ličnost	25% ±5%
V	Pojedinaac u društvenom okruženju	30% ±5%

1. PREDMET I METODE PSIHLOGIJE

1.1. PREDMET PSIHLOGIJE

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Definiše predmet proučavanja psihologije;
- Uporedi različite pristupe u shvatanju predmeta, cilja i metoda psihologije;
- Poveže pravce u psihologiji sa njihovim predstavnicima (osnivačima);
- Objasni odnos psihologije sa drugim prirodnim i društvenim naukama;
- Ocijeni teorijski i praktični doprinos psihologije svakodnevnom životu;
- Navede osnovne teorijske i primjenjene psihološke discipline (predmet i cilj istraživanja);
- Na primjerima odredi polje djelovanja pojedinih psiholoških disciplina.

1.2. METODE PSIHLOGIJE

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Odredi ulogu metoda u nauci (u psihologiji) ;
- Navede osnovne psihološke metode;
- Uporedi spoljašnje posmatranje i samoposmatranje (introspekciju);
- Ocijeni zašto je introspekcija specifično psihološki metod;
- Opiše nacrt jednostavnog eksperimentalnog istraživanja;
- Opiše neku od psiholoških tehnika;
- Odredi razlike između pojedinih tehnika (npr. između upitnika i intervjua) s obzirom na vrstu podataka odredi adekvatnu tehniku istraživanja.

2. OSNOVE PSIHIČKOG ŽIVOTA

2.1. ORGANSKI OSNOVI PSIHIČKOG ŽIVOTA

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Objasni organsku osnovu psihičkog života (uslove psihičkog);
- Objasni osnovne uloge nervnog sistema;

- Opiše građu nervnog sistema (neuron);
- Opiše put nervnog impulsa;
- Odredi djelove nervnog sistema (periferni i centralni NS);
- Objasni ulogu perifernog nervnog sistema (ulogu somatskog i autonomnog NS);
- Objasni ulogu centralnog nervnog sistema (mozak i kičmena moždina);
- Usporedi dominantne funkcije lijeve i desne hemisfere;
- Objasni funkciju senzorne, motoričke i asocijativne zone kore velikog mozga;
- Predvidi posljedice povreda pojedinih djelova CNS;
- Objasni ulogu endokrinog sistema za psihički život čovjeka.

2.2. RAZVOJ PSIHIČKOG ŽIVOTA

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Usporedi filogenetski i ontogenetski razvoj čovjeka;
- Navede faze ontogenetskog razvoja;
- Ocijeni opravdanost argumenta nativističkog, odnosno empirističkog gledišta;
- Navede činioce psihičkog razvoja čovjeka;
- Ocijeni ulogu bioloških faktora (nasljeđe i sazrijevanje) u psihičkom razvoju čovjeka;
- Ocijeni ulogu sredinskih faktora u psihičkom razvoju čovjeka;
- Ocijeni ulogu aktivnosti jedinke u psihičkom razvoju;
- Ponudi dokaze (argumente) u prilog interakcionističkog shvatanja razvoja čovjeka.

3. OSNOVE PSIHIČKOG ŽIVOTA

3.1. OPAŽANJE I PAŽNJA

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Objasni značaj opažanja za psihički život čovjeka;
- Odredi odnos između draži, osjeta i opažaja i razlikuje ove fenomene;
- Odredi uslove opažaja (ulogu donjeg, diferencijalnog i gornjeg praga draži, senzorne deprivacije i senzorne adaptacije);
- Navede čula (čulne organe) i adekvatne draži za svako od njih;
- Nabroji činioce opažanja (unutrašnje i spoljašnje);
- Na primjerima objasni zakone organizacije opažanja;
- Na primjerima objasni ulogu unutrašnjih činilaca opažanja (motivacija, emocije, iskustvo...);
- Navede argumente za tezu da je opažanje aktivan proces;
- Odredi šta su iluzije, a šta halucinacije;
- Objasni karakteristike pažnje (obim pažnje i fluktuacija pažnje);
- Odredi činioce pažnje;
- Ocijeni ulogu pažnje u školskom učenju;
- Prepozna oblike upravljanja pažnjom u propagandne svrhe.

3.2. UČENJE

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Objasni ulogu učenja u životu čovjeka;
- Razvrsta oblike učenja prema stepenu složenosti;
- Opiše proces sticanja uslovne reakcije (klasično uslovljavanje);
- Objasni ulogu klasičnog uslovljavanja u sticanju emocionalnih reakcija;
- Objasni razliku između klasičnog i emocionalnog uslovljavanja;
- Objasni zakon efekta;
- Objasni ulogu različitih režima potkrepljenja u formiranju navika;
- Odredi osobenosti učenja uviđanjem (u odnosu na niže oblike učenja);
- Na primjerima iz škole prepozna verbalno i praktično učenje; namjerno i nenamjerno učenje;
- Objasni ulogu pozitivnog i negativnog transfera prilikom učenja novih sadržaja;
- Na osnovu poznavanja efekata pozitivnog transfera daje preporuke za postizanje boljih rezultata u školskom učenju.

3.3. PAMĆENJE I ZABORAVLJANJE

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Odredi ulogu pamćenja i zaboravljanja;
- Opiše kako se manifestuje i mjeri pamćenje;
- Uporedi vrste pamćenja;
- Opiše proces pamćenja (po Atkinsonu i Šifrinu);
- Odredi uslove dugoročnog pamćenja (zadržavanja);
- Uporedi posljedice (efekte) pasivnog i aktivnog učenja;
- Na primjerima dokaže tezu da je pamćenje konstrukcija a ne reprodukcija;
- Objasni glavne poremećaje pamćenja;
- Objasni Ebbinghausovu krivulju zaboravljanja;
- Objasni od čega zavisi brzina zaboravljanja;
- Uporedi osnovne teorije zaboravljanja;
- Planira strategije za smanjenje retroaktivne i proaktivne inhibicije;
- Odredi razliku između potiskivanja i zaboravljanja;
- Na osnovu znanja o pamćenju i zaboravljanju daje preporuke za postizanje boljih rezultata u školskom učenju.

3.4. MIŠLJENJE

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Razlikuje mišljenje u širem i užem smislu;
- Objasni ulogu jezika (simbola) u mišljenju;
- Objasni odnos između problemske situacije i mišljenja;

- Opiše faze procesa rješavanja problema;
- Na primjeru objasni ulogu mentalne usmjerenosti u procesu rješavanja problema;
- Na osnovu znanja iz oblasti mišljenja daje preporuke za postizanje boljih rezultata u školskom učenju i rješavanju problema;
- Uporedi oblike mišljenja (konkretno – apstraktno, konvergentno – divergentno, induktivno - deduktivno);
- Ocijeni važnost pojedinih oblika mišljenja za različite djelatnosti čovjeka;
- Odredi razliku između stvaralaštva u užem i širem smislu;
- Opiše faze stvaralačkog mišljenja;
- Navede neke od osobina stvaraoaca.

3.5. INTELEKTUALNE SPOSOBNOSTI

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Objasni ulogu inteligencije u psihičkom životu čovjeka;
- Odredi specifičnosti biološkog i psihološkog shvatanja inteligencije;
- Navede najvažnija shvatanja strukture inteligencije;
- Uporedi Spirmanov i Terstonov model strukture inteligencije;
- Navede osnovne sposobnosti u Gilfordovom modelu strukture inteligencije;
- Objasni razliku između fluidne i kristalizovane inteligencije (Katel);
- Na osnovu Gardnerovog modela predviđa uspjeh rješavanja pojedinih tipova zadataka;
- Objasni odnos između KU (kalendarski uzrast) i MU (mentalni uzrast);
- Argumentuje tezu o presudnom uticaju nasljeđa, odnosno sredine za inteligenciju;
- Grafički prikaže distribuciju inteligencije u populaciji.

3.6. EMOCIJE

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Objasni ulogu emocija;
- Opiše način ispoljavanja emocije (fiziološka, ponašajna i doživljajna komponenta);
- Uporedi vrste emocija prema intenzitetu i trajanju;
- Odredi razliku između osnovnih (primarnih) i složenih (sekundarnih) emocija;
- Odredi zajedničke karakteristike primarnih emocija;
- Opiše osnovna emocionalna stanja (strah, ljutnja, tuga i sreća);
- Objasni adaptivnu i komunikativnu funkciju emocija;
- Razlikuje fiziološko od kognitivnog stajališta nastanaka emocija;
- Pretpostavi mogućnost kontrole i upravljanja emocijama (kognitivno gledište);
- Ocijeni važnost emocionalne inteligencije (za pojedinca i za okolinu);
- Navede karakteristike emocionalno inteligentne osobe;
- Ocijeni važnost empatije.

3.7. MOTIVACIJA

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Objasni ulogu motivacije u ponašanju pojedinca;
- Odredi razliku između motiva i motivacije;
- Odredi zajedničke odlike bioloških motiva;
- Objasni ulogu homeostaze u nastanku motiva;
- Objasni specifičnost potreba za stimulacijom i motiva radoznalosti;
- Odredi zajedničke odlike socijalnih motiva;
- Ocijeni ulogu prosocijalnih i antisocijalnih motiva;
- Ocijeni značaj altruističkog ponašanja u savremenom svijetu;
- Odredi manifestacije agresivnog ponašanja;
- Rangira potrebe (motive) po Maslovu, od nižih ka višim;
- Objasni odnos između nižih i viših motiva.

3.8. FRUSTRACIJE I KONFLIKTI

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Opiše stanje frustracije;
- Navede osnovne izvore frustracija;
- Objasni posljedice razlika u toleranciji na frustraciju;
- Objasni odnos između nivoa aspiracije i frustracije;
- Opiše uslove javljanja psihološkog konflikta;
- Odredi osnovne karakteristike pojedinih tipova konflikta;
- Navodi primjere za pojedine tipove konflikata;
- Razlikuje konstruktivne i nekonstruktivne reakcije na frustraciju;
- Ocijeni, kada je frustracija štetna, a kada nije;
- Objasni uslove nastanka stresa (interakcija organizma - stresora);
- Navede simptome (pokazatelje) stresa;
- Opiše faze adaptacije na stres;
- Ocijeni ulogu dugotrajnog stresa u javljanju različitih oblika psiholoških poremećaja;
- Preporučiti strategije za prevazilaženje stresa.

4. LIČNOST

4.1. LIČNOST, STRUKTURA I NAČIN PROCJENE LIČNOSTI

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Navede šta odlikuje ličnost (karakteristike ličnosti);
- Objasni šta se u psihologiji podrazumijeva pod strukturom ličnosti;
- Objasni osobenost i ulogu crta ličnosti (relativno stabilna osobina);
- Navede vrste temperamenta i opiši njihove odlike;
- Objasni pojam karaktera u psihologiji ličnosti;
- Navede različite aspekte Ja i objasni odnose među njima;
- Objasni, zašto je za psihologa važna tipologija ličnosti;
- Opiše karakteristično ponašanje ekstravertnog i introvertnog tipa ličnosti;
- Navede osnovne metode procjene ličnosti;
- Navede osnovne tehnike procjene ličnosti;
- Objasni šta je zajedničko za sve projektivne tehnike.

4.2. TEORIJE LIČNOSTI

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Objasni šta je teorija ličnosti;
- Poveže pojedine teorije ličnosti i njihove dominantne predstavnike;
- Prepozna osnovne postulate pojedinih teorija ličnosti;
- Objasni ulogu ida, ega i super ega u strukturi ličnosti;
- Objasni osnovne razlike psihodinamičkih teorija (Frojdove i Adlerove, Frojdove i Jungove);
- Navede osnovne odlike bihejviorističkih teorija ličnosti;
- Odredi povezanost bihejviorističke teorije ličnosti i empirističko stanovište o razvoju psihičkog života čovjeka;
- Navede osnovne odlike faktorskih teorija ličnosti;
- Navede osnovne odlike humanističkih teorija ličnosti;
- Objasni specifičnost humanističkih teorija ličnosti u odnosu na druge „Treća sila“;
- Navede osnovne odlike socijalnih teorija ličnosti;
- Povezuje društveno uređenje i odgovarajući tip društvenog karaktera prema Fromu.

4.3. RAZVOJ I SOCIJALIZACIJA LIČNOSTI

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Objasni interakciju bioloških, psiholoških i socijalnih faktora u razvoju ličnosti;
- Dokaže značaj ranog učenja i ulogu senzitivnih intervala;
- Navede aspekte razvoja ličnosti;

- Na primjerima (Pijaže, Erikson) objasni specifičnosti shvatanja razvoja kao stupnjevitog procesa;
- Objasni razlike u pristupima određenja zrele ličnosti;
- Navede pokazatelje zrelosti ličnosti prema Maslovu;
- Navede karakteristike zrele ličnosti.

4.4. DINAMIKA LIČNOSTI

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Objasni šta se podrazumijeva pod dinamikom ličnosti;
- Objasni specifičnost ličnih motiva (u odnosu na socijalne i biološke motive);
- Potrebu za identitetom, potrebu za ljubavlju, potrebu za poštovanjem i ugledom, motiv za postignućem i motiv za samopotvrđivanjem klasifikuje u grupu ličnih motiva;
- Objasni potrebu za identitetom;
- Kritički ocijeni ulogu potrebe za ljubavlju i potrebe za poštovanjem i ugledom;
- Navede činioce od kojih zavisi razvijenost motiva za postignućem;
- Objasni ulogu mehanizama odbrane;
- Prepoznaje karakteristično ispoljavanje pojedinih mehanizama odbrane;
- Odredi kada su mehanizmi odbrane štetni po mentalno zdravlje pojedinca.

4.5. NORMALNOST, PSIHIČKE PROMJENE, POREMEĆAJI I LIJEČENJE

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Razlikuje statističko od psihološkog kriterija normalnosti;
- Opiše izmijenjena stanja svijesti;
- Opiše tipove ispoljavanja neprilagođenog ponašanja;
- Objasni uzroke poremećaja u ponašanju;
- Navede oblike poremećaja u ponašanju;
- Predvidi posljedice alkoholizma, narkomanije i patološkog kockanja;
- Navede osnovne oblike poremećaja duševnog života;
- Identifikuje neke od karakteristika: neuroza, psihosomatskih poremećaja, psihoza i psihopatija;
- Objasni značaj prevencije;
- Navede cilj psihološkog savjetovanja i uslove ili okolnosti u kojima se praktikuje;
- Navede šta je cilj i kada se praktikuje psihoterapija;
- Predloži načine prevencije narkomanije i drugih bolesti zavisnosti;
- Navede osnovne pristupe u psihoterapiji.

5. POJEDINAC U GRUPI

5.1. PREDMET I METODE SOCIJALNE PSIHOLOGIJE

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Navede probleme istraživanja (predmet) socijalne psihologije;
- Odredi sličnost i razlike između socijalne i opšte psihologije;
- Odredi položaj socijalne psihologije u sistemu društvenih nauka;
- Objasni primjenu pojedinih metoda i tehnika u socio-psihološkim istraživanjima.

5.2. IZVORI, AGENSI I PROCESI SOCIJALIZACIJE

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Analizira doprinos socijalizacije u formiranju ličnosti pojedinca;
- Ocijeni ulogu pojedinih posrednika (agenasa) socijalizacije;
- Objasni kulturološki uticaj u razvoju ličnosti pojedinca (izvori socijalizacije);
- Procijeni ulogu pojedinih oblika socijalnog učenja u procesu socijalizacije;
- Objasni kako uloga, koju neko zauzima, utiče na ponašanje i formiranje pojedinca.

5.3. EFEKTI SOCIJALIZACIJE

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Na primjerima dokaže uticaj socijalnih faktora na opažanje, učenje i pamćenje;
- Prepoznaje uticaj socijalnih faktora u mišljenju i suđenju pojedinca;
- Objasni uticaj socijalnih faktora na motive i ponašanja pojedinca.

5.4. EFEKTI SOCIJALIZACIJE

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Objasni pojam i ulogu stava u ponašanju pojedinca;
- Objasni način formiranja i mijenjanja stavova;
- Objasni zašto se predrasude i stereotipi javljaju i zašto opstaju, te ocijeni njihov negativan uticaj na relacije u društvu.

5.5. VRIJEDNOSTI I MORAL

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Objasni šta su vrijednosti, kako nastaju i ocijeni njihov uticaj na ponašanje pojedinca;
- Identifikuje faze moralnog rasuđivanja prema Kolbergovoj teoriji;
- Objasni razvoj moralne svijesti prema Pjažeu.

5.6. VRSTE GRUPA I NJIHOVE KARAKTERISTIKE

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Navede kriterijume prema kojima se grupe razlikuju;
- Razlikuje psihološke karakteristike strukturiranih grupa – grupa u odnosu na nestrukturirane grupe (publika, masa, socijalni pokreti);
- Razlikuje psihološke karakteristike malih grupa (dijade i trijade; porodica; vršnjačka grupa; grupa za rješavanje problema) u odnosu na velike društvene grupe (klasa; slojevi; nacija);
- Objasni psihološke karakteristike organizacije kao grupe (složenost; podjela rada; koordinacija aktivnosti i funkcija; formalizovanost aktivnosti i odnosa).

5.7. FORMIRANJE I ODRŽAVANJE GRUPA

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Objasni uslove nastanka grupe i faze u stabilizovanju grupe;
- Ocijeni uslove održanja i funkcionisanja grupe.

5.8. GRUPNI ODNOSI

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Razlikuje propisanu i ostvarenu strukturu grupe (formalna i neformalna struktura grupe);
- Vrednuje različite tipove moći kojima pojedinac ili grupa mogu da raspolažu (moć nagrađivanja, moć prisile; referentna moć; stručnjačka moć; legitimna moć; moć informisanosti);
- Opiše sociometrijski postupak;
- Utvrđuje i analizira sociometrijsku strukturu grupe (uzajamno prihvatanje – neprihvatanje, dijade, trijade...).

5.9. GRUPNI PROCESI I KOMUNIKACIJA U GRUPI

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Objasni načine normiranja grupe i važnost poštovanja normi za održanje i funkcionisanje grupe;
- Ocjenjuje uticaj kooperativnog (saradnja u grupi) i kompetitivnog (takmičenje u grupi) ponašanja po pojedinca i grupu;
- Navede pojam, uzroke i vrste konflikata u grupi (konflikt podataka, konflikt resursa, konflikt vrijednosti i konflikt ciljeva) i objasni posljedice i način rješavanja konflikata (konstruktivno i nekonstruktivno rješavanje konflikata);
- Ocijeni posljedice uspješne i neuspješne komunikacije.

5.10. RUKOVOĐENJE I ODLUČIVANJE

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Kritički procjenjuje ulogu, zadatke i psihosocijalne osobine vođe i vrednuje različite stilove i metode rukovođenja grupom (vođa, glavar, rukovodilac);
- Razlikuje demokratski, autokratski i liberalni stil rukovođenja grupom;
- Navede različite načine i proces donošenja odluka u grupi i obrazlaže vrijednost grupnog (demokratskog) odlučivanja;
- Kritički procjenjuje psihodinamiku odnosa vođe - sljedbenici (poltronstvo; fenomen cezarizma...) i analizira posljedice takvih odnosa.

5.11. PSIHOLOGIJA MARKETINGA I PROPAGANDE

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Kritički procjenjuje ulogu i osnovne oblike marketinga i propagande;
- Opiše osnovne karakteristike propagandnih poruka (dostupnost, privlačnost, razumljivost, zanimljivost i uvjerljivost);
- Ocijeni izloženost uticaju propagande različitih kategorija ljudi i njihovu otpornost na te uticaje;
- Objasni uslove nastanka i prenošenja glasina.

5.12. MASOVNA PONAŠANJA

ISHODI UČENJA

UČENIK/CA MOŽE DA:

- Navede faktore nastanka mase: broj prisutnih osoba; gustoća; emocionalno uzbuđenje; usmjerenost pažnje i zajednička akcija;
- Opiše uslove i oblike masovnih ponašanja: demonstracije i manifestacije, panika, linč, progon;
- Kritički procjenjuje modu kao oblik masovnog - psihosocijalnog ponašanja.

1. Na linijama pored navedenih psiholoških disciplina upišite slovo T za one koje su teorijske ili slovo P za one koje su primijenjene.

- A. Razvojna psihologija .....
- B. Klinička psihologija .....
- C. Pedagoška psihologija .....
- D. Socijalna psihologija .....

2 boda

2. Navedite koja je osnova razlika između teološkog i psihološkog učenja?

.....

.....

.....

2 boda

3. Navedite tri nedostatka eksperimenta u odnosu na druge istraživačke metode.

- A.....
- B.....
- C.....

3 boda

4. Navedite i objasnite tri prednosti korišćenja intervjua u odnosu na upitnik

.....

.....

.....

3 boda

6

PRIMJER TESTA ■

5. Čuveni teoretičar socijalnog učenja, Albert Bandura, u svom eksperimentu o učenju agresije po modelu, došao je do zaključka da djeca dosljedno imitiraju ponašanje agresivnog modela, te da to čine jednako i kada model posmatraju preko tv ekrana ili uživo. Vaš zadatak je da kraj osnovnih postavki eksperimenta označite nezavisne (NV1,NV2,NV3) i zavisnu varijablu (ZV).

- A. Grupa djece gleda ponašanje agresivnog modela prema lutki Bobo uživo .....
- B. Grupa djece gleda ponašanje agresivnog modela prema lutki Bobo preko televizijskog ekrana .....
- C. Grupa djece gleda ponašanje neagresivnog modela .....
- D. Nakon posmatranja modela posmatra se ponašanje djece .....

4 boda

6. Dopuni sljedeće tvrdnje:

A. Periferni nervni sistem se dijeli na: i
.....

B. Centralni nervni sistem se dijeli na: i
.....

C. Dvije vrste nervnih vlakana su: i
.....

D. Zone kore velikog mozga su: ..... , ... i
.....

4 boda

7. U nastavku je navedena lista sposobnosti, a vaš zadatak je da upisivanjem oznake L (lijeva) ili D (desna) razlikujete koja je hemisfera superiornija u kontroli tih sposobnosti.

- A. Govor .....
- B. Prostorna orijentacija .....
- C. Kreativnost .....
- D. Numeričke sposobnosti .....

2 boda

8. U psihologiji je zastupljeno shvatanje o uzajamnom uticaju nasljeđa i sredine na oblikovanje psihičkih funkcija i osobina kod čovjeka. Kroz konkretan primjer obrazložite ovo shvatanje.

.....
.....
.....
.....

4 boda

9. Vrata opažamo kao vrata, pa bila ona otvorena, poluotvorena ili zatvorena.

Kako se zove ova pojava u opažanju (percepciji)?.....

2 boda

10. Navedi primjer za uticaj motivacije na opažanje.

.....
.....
.....

2 boda

11. Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora.

Zakon efekta je princip na kojem se zasniva:

- A. Klasično uslovljavanje
- B. Instrumentalno učenje
- C. Učenje po modelu
- D. Učenje uviđanjem

2 boda

12. Objasni tri osnovne razlike između klasičnog i emocionalnog uslovljavanja.

.....
.....
.....
.....

3 boda

13. Pojava da vozači koji nauče da voze desnom stranom imaju problem prilikom učenja vožnje lijevom stranom je primjer .....

2 boda

14. Primjerom prikažite sljedeće manifestacije pamćenja:

A. Rekognicija

.....

B. Reprodukcia

.....

C. Ušteda pri ponovnom učenju

.....

3 boda

15. Upišite o kojim poremećajima pamćenja se radi u narednim primjerima:

A. Osoba se sjeća nečega što se nije zaista dogodilo

.....

B. Nakon pada niz stepenice osoba ne može da se sjeti događaja prije povrede.....

C. Nakon saobraćajnog udesa osoba gubi sposobnost da stvara nova sjećanja.....

D. Osoba pamti preveliki broj nevažnih detalja

.....

4 boda

16. Objasni tri osnovne razlike između fluidne i kristalizovane inteligencije.

.....

.....

.....

.....

3 boda

17. Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora.

Kenon i Bard smatraju:

- A. da je emocija svijest o tjelesnim promjenama
- B. da kognitivna obrada prethodi doživljaju emocije
- C. da se tjelesne promjene i emocionalni doživljaji javljaju istovremeno
- D. da emocionalni doživljaji dovode do tjelesnih promjena

1 bod

18. Zaokruži slovo ispred pojma koji NE pripada karakteristikama emocionalne inteligencije:

- A. Egoizam
- B. Empatija
- C. Razumijevanje sebe
- D. Samokontrola
- E. Samopouzdanje

1 bod

19. Objasni specifičnost potrebe za stimulacijom i motiva radoznalosti u odnosu na ostale biološke motive (žed, glad, potreba za spavanjem, seksualni nagon, materinski nagon).

.....

.....

.....

.....

3 boda

6. Primjer testa

20. Učenici su uoči polaganja maturalnog ispita pod stresom jer je pred njima veliki broj zahtjevnih obaveza koje moraju ispuniti, a čiji rezultati imaju dugoročne posljedice za kasnije životne izbore. Predloži strategije pomoću kojih učenici mogu konstruktivno da prevaziđu navedenu stresnu situaciju.

.....
.....
.....
.....

4 boda

21. Opiši karakteristike osoba koje imaju koleričan temperament.

.....
.....
.....

2 boda

22. Opiši karakteristično ponašanje ekstravertnog i introvertnog tipa ličnosti.

.....
.....
.....

2 boda

23. Pročitaj navedene tvrdnje o ličnosti i dopiši naziv teorije ličnosti čiji je to postulat.

A. Nesvjesni motivi su najznačajniji za razumijevanje ličnosti.

.....

B. Za ličnost su najznačajniji njeni svjesni, zdravi i zreli djelovi.

.....

C. Ličnost se oblikuje u skladu sa zahtjevima socijalne sredine.

.....

D. Ličnost je samo skup obrazaca ponašanja.

.....

4 boda

24. Učenik je na času, u jednom momentu osjeti žeđ i poriv da ustane i otrči do školske trafike da kupi sok koji najviše voli, ali ujedno je svjestan da se nalazi u učionici i da nastavnik predaje novu lekciju, pa odluči da odloži zadovoljenje svoje potrebe do kraja časa kako ne bi ometao nastavu.

Upiši koja ponašanja iz navedene situacije se mogu pripisati navedenim instancama ličnosti prema Frojdu:

- A. Id .....
- B. Ego .....
- C. Super ego .....

3 boda

25. Na linijama pored tipova društvenog karaktera prema Fromu upiši brojeve koji označavaju tipične karakteristike tih karaktera:

A. primalački.....	1. nekritičnost, konformizam, apatija
B. sakupljački.....	2. pasivnost, podređenost
C. tržišni.....	3. agresivnost, bezobzirnost, arogancija
D. izrabljivački.....	4. škrtost, pedantnost, tvrdoglavost
	5. samopouzdanje, produktivnost, inicijativnost

2 boda

26. Na linijama pored shvatanja o zreloj ličnosti upiši imena njihovih autora:

- A. Genitalni karakter.....
- B. Produktivni karakter .....
- C. Razvijeno apstraktno mišljenje .....
- D. Samoaktualizacija .....

3 boda

27. Zaokruži slovo ispred pojma koji NE pripada karakteristikama zrele ličnosti:

- A. Idealna slika o sebi
- B. Kreativnost
- C. Nezavisnost u mišljenju
- D. Osjećanje zajedništva
- E. Smisao za humor

1 boda

28. Navedi najmanje tri argumenta da je potiskivanje nepoželjan odbrambeni mehanizam.

.....

.....

.....

3 boda

29. Odredi tri suštinske razlike između neuroza i psihoza.

.....

.....

.....

3 boda

30. Zaokruži slovo ispred odgovora koji se odnosi na agens socijalizacije?

- A. Društveni sistem
- B. Kultura
- C. Organizacija
- D. Religija

1 bod

31. Nabroj tri faktora koji dovode do konformiranja?

.....

.....

.....

3 boda

32. Predvidi dvije najčešće posljedice djelovanja predrasuda na pojedinca?

.....
.....
.....

2 boda

33. Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora.

Jaka emocionalna vezanost karakteristična je za:

- A. Formalne grupe
- B. Organizacije
- C. Primarne grupe
- D. Sekundarne grupe

1 bod

34. Predloži oblik masovnog djelovanja u cilju promovisanja ljudskih prava?

.....
.....

Objasni zašto tako misliš

.....
.....

4 boda

35. Procijeni za koji je od dva oblika moralnosti po Pijažeu vezano kršenje zakonskih normi iz humanih razloga?

.....

3 boda

36. Navedi primjer kako u jednoj istoj osobi može doći do sukoba uloga?

.....
.....

2 boda

37. Zaokruži slovo ispred pojma koji NE spada u socijalne oblike ponašanja?

- A. Afilijativnost
- B. Agresivnost
- C. Altruizam
- D. Asertivnost

1 bod

38. Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora.

Koje se norme sprovode kada se čovjek kazni za učinjeno djelo odbacivanjem, izolacijom i ogovaranjem.

- A. Moralne
- B. Običajne
- C. Tradicionalne
- D. Zakonske

1 bod

39. Zaokruži slovo ispred tačnog odgovora.

Predizborna kampanja pripada vrsti propagande:

- A. Ekonomska propaganda
- B. Politička propaganda
- C. Zdravstvena propaganda
- D. Vojna propaganda

1 bod

40. Objasni fenomen cezarizma.

.....

.....

.....

2 boda

1. A – T
B – P
C – P
D – T

2. Za razliku od teološkog, psihološko učenje karakteriše sistematski pristup u prikupljanju i analiziranju podataka (empirijska istraživanja). U psihologiji se ono što je naučeno podvrgava naučnoj provjeri, što ne važi za teološko učenje.

3. A. Određene pojave se ne mogu varirati (npr. visina).
B. Na neke pojave ne možemo uticati iz etičkih razloga ili ih obuhvatiti eksperimentom (npr. oduzimanje djece roditeljima).
C. Eksperimentom se kreira vještačka situacija, pa je često onemogućeno zaključivanje o pojavama koje se prirodno manifestuju.
Za svaku navedenu razliku učenik/ca dobija po jedan bod.

4. Prednost upitnika u odnosu na intervju je u objektivnosti, mogućnosti kvantifikacije odgovora i u ekonomičnosti.
U pitanju se traži prednost intervjuja u odnosu na upitnik.
A. Može se precizirati pitanje koje nije jasno.
B. Mogu se pratiti neverbalni znaci u komunikaciji i vjerodostojnost iskaza.
C. Ispitivač može dobiti nove ideje kako da koncipira mjerni instrument.
Za svaku navedenu razliku učenik dobija po jedan bod.

5. A- NV1
B – NV2
C – NV3
D – ZV
Po jedan bod za svaki tačan odgovor.

6. somatski i autonomni;
kičmu i kičmenu moždinu;
aferentna i eferentna;
asocijativna, senzorna i motorička.

RJEŠENJE TESTA 7. SA SHEMOM ZA OCJENJIVANJE

7. A – L
B – D
C – D
D – L
8. Interakcionističko shvatanje se može prikazati u primjeru razvoja govora. Kod pojedinca koji ima predispoziciju da govori (tipičan razvoj) neće se pravilno razviti govor ako izostaje verbalno podsticajno okruženje. Suprotno, ovo okruženje neće ostvariti uticaj ako je osobi narušen centar za govor i sluh.
9. Konstantnost opažaja.
10. Brže opažamo mirise hrane kada smo gladni itd.
11. B
12. Emocionalno uslovljavanje je nevoljno, automatsko i podrazumijeva brzo sticanje emocionalnih reakcija po principima klasičnog uslovljavanja. Razlika u odnosu na klasično uslovljavanje je što naučene reakcije nastaju vrlo brzo, lako se generalizuju i teško gase.
Po jedan bod za svaku navedenu razliku (brz nastanak, široka generalizacija i teško gašenje).
13. Negativan transfer
14. A. Ova manifestacija pamćenja se prepoznaje, na primjer, u situacijama kada učenik/ca ne može usmeno da odgovori na pitanje, ali može na pismenom testu da zaokruži (prepozna) tačan odgovor u listi ponuđenih.
B. Kada učenik/ca može šire da elaborira odgovor na postavljeno pitanje, kad je zapamtio/la više činjenica i može da nastavi odgovaranje i kad ga nastavnik prekine ili kad neka druga pojava ometa ispitivanje.
C. Ušteda pri ponovnom učenju nastaje kada učenik redovno čita lekcije koje je nastavnik/ca obrađivao/la na časovima. Tako će se za manje vremena pripremiti za ispitivanje u okviru konkretnog predmeta.
Za svaku navedenu razliku učenik/ca dobija po jedan bod.
15. A – paramnezija;
B – retrogradna amnezija;
C – anterogradna amnezija;
D – hipermnezija.

16. Fluidna inteligencija odnosi se na sposobnosti koje su biološki određene, vrhunac dostiže oko 16 godine, nakon čega počinje da opada. Kristalizovana inteligencija obuhvata sposobnosti koje pojedinac razvija u toku života, razvija se duže i opada tek u kasnijoj životnoj dobi. Kristalizovana inteligencija je u stvari ispunjenje potencijala sadržanih u fluidnoj inteligenciji.

3 boda ukoliko učenik navede tri razlike: uslovljenost biološkim ili sredinskim faktorom, period intenzivnog razvoja i opadanje. Za svaku navedenu razliku dobija se po 1 bod.

17. C

18. A

19. Potreba za stimulacijom i motiv radoznalosti su nehomeostatički motivi za razliku od ostalih bioloških motiva koji su homeostatički. Zadovoljenjem ostalih bioloških motiva dolazi do homeostaze i osjećanja olakšanja i prijatnosti dok zadovoljenjem ova dva motiva tenzija je i dalje prisutna. Potreba se ne gubi zadovoljenjem, već je konstantno prisutna.

20. Trebaju bolje da organizuju vrijeme: da ukinu nepotrebne aktivnosti koje im oduzimaju suviše vremena kao što je korišćenje društvenih mreža ili surfovanje po internetu, da naprave dnevni raspored učenja; da traže socijalnu podršku: idu na pripremnu nastavu, uče zajedno sa drugom ili drugaricom zbog djelovanja socijalne facilitacije; da ne zaboravljaju da se zdravo hrane i imaju redovne fizičke aktivnosti; da budu fokusirani na cilj i vjeruju u uspjeh.

Po 1 bod za svaku od predloženih strategija (planiranje vremena, traženje socijalne podrške, zdrava ishrana, fizička aktivnost i dovoljno sna, fokus na cilj i jačanje samopouzdanja).

21. Osobu koja ima koleričan temperament karakteriše snažno emocionalno reagovanje, plahovitost, otežano kontrolisanje ponašanja, sklonost ljutnji i konfliktima.

22. Prema Jungu ekstravertni i introvertni tip se razlikuju po orijentaciji libida. Ekstravertni tip je usmjeren ka spoljašnjem svijetu, preduzmljiv je, pragmatičan i sklon akciji. U međuljudskim odnosima je komunikativan, otvoren i društven. Introvertni tip je okupiran unutrašnjim svijetom, sklon je refleksiji i introspekciji, oprezan je i uzdržan. Izbjegava društvo i nije komunikativan.

1 bod za polovičan odgovor (opis jednog tipa, ili navođenje samo jednog kriterijuma razlikovanja – u djelovanju ili u međuljudskim odnosima).

23. A. Psihodinamičke teorije ličnosti;
B. Humanističke teorije ličnosti;
C. Socijalne teorije ličnosti;
D. Bihejviorističke teorije ličnosti;
Za svaki tačan odgovor po 1 bod.
24. Id- poriv da ode sa časa kako bi utolio žeđ.
Ego – realna procjena da se nalazi u učionici i da u trafici može kupiti sok.
Super ego – povinovanje školskim pravilima, shvatanje da nije u redu i odluka da ne prekida nastavnika i ometa učenje.
1 bod za svaki tačan odgovor.
25. A. – 2)
B. – 4)
C. – 1)
D. – 3)
Za četiri tačna odgovora 2 boda, za tri tačna odgovora 1 bod.
26. A. Frojd;
B. From;
C. Pijaže;
D. Maslov.
Za svaki tačan odgovor po 1 bod.
27. A
28. Korišćenjem potiskivanja, nagomilavaju se negativni sadržaji (osjećanja). Bježi se od stvarnosti, koja je iz nekog razloga neprijatna, neprihvatljiva i u jednom trenutku može doći do "pucanja" ličnosti što se može reflektovati u formi neuroze.
Sama definicija potiskivanja bez odgovora na pitanje nosi 1 bod, a zaključak na višem nivou 3 boda.
29. Neuroze su lakši poremećaji od psihoza. Osoba je svjesna da ima problem i nema prekida kontakta sa stvarnošću. Jedan od najčešćih dokaza da je osoba u psihozama, jeste postojanje poremećaja percepcije (halucinacije).
1 bod za definiciju pojedinačnih pojmova (neuroza ili psihoza), 3 boda za potpun odgovor.
30. C

31. 1) manja inteligencija
2) sugestibilnost
3) želja za pripadanjem u grupi, korist
4) nedovoljna informisanost
5) ukoliko je broj članova grupe koji drugačije misli veći
6) strah itd.
Za svaki pojedinačni odgovor od predviđena tri po 1 bod.
32. Utiče na jačanje mržnje i potencijalne sukobe i diskriminaciju.
Svaki pojedinačni odgovor po 1 bod.
33. C
34. Manifestacije (Zato što manifestacije podržavaju određenu ideju i promovišu je. Izražavaju pozitivan stav prema ideji).
2 boda za izbor manifestacija, a 2 boda za obrazloženje izbora.
35. Autonomna moralnost.
36. Kada je nastavnik ujedno i roditelj djetetu.
37. D
38. A
39. B
40. Ideja proganjanja i traženje progonitelja među najbližim saradnicima.

8 LITERATURA

OSNOVNA LITERATURA:

Udžbenik za drugi razred opšte gimnazije:
Žarko Trebješanin; Zoran Lalović: PSIHOLOGIJA 2
– Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2007.

Pojedinac u grupi
Okrvni spisak literature i drugih izvora

1. Kreč, D., Kračfild, R., Balak, i I.: Pojedinac u društvu, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Srbije, Beograd, 1972.
2. Rot, N.: Osnovi socijalne psihologije, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1989.
3. Rot, N.: Psihologija grupa, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1983.
4. Zvonarević, M.: Socijalna psihologija, Školska knjiga, Zagreb, 1987.

